కులభ్రష్టుడు

శ్రీ కొనకళ్ల వెంకటరత్నం

(గత సంచిక తరువాయి)

సానిట్లో కాలు విరిగిన ముక్కాలిపీటమీద, గెడ్డం చేతిలో పెట్టుకుని, వీధిలో దొర్లిపోతున్న సైకిళ్లనీ, రిక్షాలనీ అలవోకగా చూస్తున్న కిష్టాయికి, ఆ పక్క గోరింటవారి సందులో గోళీకాయ లాడుతున్న విస్సాయి కనిపించాడు. ఒక చెంపనించీ వాణ్ణి పిలుస్తో, 'వీడు స్కూలుకి వెళ్లలేదేమీ?' అని వాకిలి ఊడుస్తున్న జానకమ్మ నడిగాడు కిష్టుడు.

'వాడు స్కూలికి వెళ్లటంలేదు నాయనా' అంది జానకమ్మ తల ఎత్తకండానే.

'ఏం?'

'పేరు కొట్టేశారు.'

'అదేమిటి?'

'జీతం మూడు నెలలు బకాయిపడింది. ఎన్నింటి కని చావను?'

కిష్టాయి మనస్సు చివుక్కుమంది.

నిజానికి తనూ గోళ్లు గిల్లుకుంటో, సుష్టుగా భోంచేసి, మత్తుగా నిద్రపోతున్నా డింత వరకూ.

'ఎన్నడగలేదేమీ?' అని ముదలకిస్తో బైటికి వడిచాడేగాని...అడగ్గానే డబ్బెక్కణ్ణించి ఊడిపడుతుందో ఆమెకి తెలియదు గనకనా.

జానకమ్మ ఆయోమయంలో పడిపోయింది.

కొట్టా నడవడం లేదు; ఇంటోనా బియ్యం సమేతూ అన్నీ నిండుకున్నాయి; ఈ దినకార్యం పేరుమీద బదులుతెచ్చిన ఎనిమిదివంతులూ తుడిచి పెట్టుకుపోగా, అక్కడక్కడ పలచపలచగా అప్పులు మినహా మిగిలిందేమీ లేదు; కిష్టయ్య తెలిసినచోటల్లా చేబదుళ్లడిగి లేదనిపించుకుంటున్నాడు. ఎట్లొచ్చీ చిల్లరబాకీలు రెండురూపాయలూ, మూడురూపాయలూ చెదురుమదురుగా చేతికివస్తుంటే నాలుగు రోజులనించీ నాలుగువేళ్లూ నోట్లోకి పోతున్నాయి. కాలు విరుద్దొక్కుకుందుకు సావకాశం చిక్కకవే పాయెను...కూచుని తింటుంటే గుళ్లూ గోపు రాలూ ఆగేనా?

ఇప్పుడిహ నేమిదారి?

కంటికీ మంటికీ ఏకధారగా ఏడుస్తోకూచుంది జానకమ్మ; అయ్యో ఈ పిల్లలు అన్నంలేక మలమల మాడి, ఆకలికి విలవిల్లాడిపోతారు గావును.

పరలోకంలో ఉన్న భర్త కళ్లెర్రజేసి చూస్తున్నట్టు వొణికిపోయింది జానకమ్మ.

ఏదో, తన మానాన తను సంప్రదాయమో చట్టుబండలో, గౌరవమో, అగౌరవమో, నా మూషీ అనుకోకుండా, అన్నయ్యకి బరువు తగ్గిద్దామని, ఇక్కడయితే మొహంచెల్లక, పరాయిచోట, కాఫీహోటల్లో సర్వరుగా అయితేనేమిగాక, ఏదో ఒక అయ్యపంచని పొట్టబోసుకొంటూ కడుపులో చల్ల కదలకుండా కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు మరిది. తనెక్కడున్నదీ చెప్పకుండా పదీపరకా అడపాతడపా పంపించేవాడుకూడా. అతన్ని తీసుకొచ్చి, ఈ గంప శ్రాద్ధమంతా తలకెత్తి, తన పిల్లల సంరక్షణకని ఇక్కడ కట్టిపడేసింది తను. తను చెడిందిగాక వనమెల్లా చెరిచిందన్న సామెతగా తను దరిద్రంలో మునిగి పోతూ, అతన్నీ ఈ ఊబిలోకి దించినట్టయింది. క్రియకి, దరిద్రుడికి తల కడగబోతే వడగళ్లవాన వచ్చిపడింది.

తన ఖర్మకాకపోతే మొదటి సంతానం

ముగ్గురూ ఆడపిల్లలే కావాలీ తనకి...అక్కడికీ... 'ఒకళ్ళేమన్నా ఖాతరు చెయ్యకండి ... ఆపరేషను చేయించుకోండి' అని శతపోరింది తను. 'ఒక్క మగ నలుసయినా లేకపోయెను. వంశవృక్షానికి గొడ్డలిపెట్టు పెడతావుటయ్యా?' అని పాదిపనిచేసే లచ్చువమ్మ లగాయతూ పండితశాస్త్రిదాకా హెచ్చరిక లిచ్చినవారే!

సిద్ధాంతి చిదంబరం, పరేసరి, "పుత్" అనే నరకాన్నించి తప్పించుకోవాలంటే పుత్రసంతానం అవశ్యమూ పొందాలెనయ్యా' అని సోమయ్యకి నూరిపోసి, ఆ నరకం ఒక పెద్ద పులివతుగా తన కోస మెట్లా నోరు తెరుచుకుని కూచున్నదీ, దాని కోరలూ, కోరలవంపులతోసహా వర్ణించి చెప్పాడు.

పోనీ ఒక్క మగ నలుసుని ప్రసాదించాడు కదా భగవంతుడు, ఇకనైనా బుద్ధివచ్చిందాఅంటే... అబ్బే...అదీలేదు.

ఒక కన్ను కన్నుగాదు-ఒక కొడుకు కొడుకు కాదన్నారు. ఆడపిల్లలు బేసిసంఖ్యలో ఉండకూడదన్నారు.

ఈ అన్నవాళ్ళెవరూ ఒక గిద్దెడుబియ్యం బదులివ్వరివాళ.

అంతేనా—ఈ తలుపుల వెనకాల మ్రగ్గుతున్న దరిద్రానికి ఝడిసి అసింటాపోతున్నారు.

పెళ్ళి కెదిగున్న ఆడపిల్లల గోడే పట్టలేదామెకి. మింగమెతుకులేదు మీసాలకి సంపెంగ నూనె ఎక్కడిది? మొదలు పొట్టగడిచేమార్గం మూసుకుపోతున్నది, పెళ్ళి పెడాకులూను!

* * *

కిష్టయ్య ఆ పోకపోక రాత్రి పదింటికి తిరిగి వచ్చాడు. వస్తూనే రెండుశేర్లబియ్యమూ, కసిన్ని పప్పులూగట్టా పట్టుగొచ్చాడు. చిల్లరబాకీలు వసూలుకాలేదు. పుస్తకం ఇంట్లోనేవుంది. ఎక్కడిదీ డబ్బు అని అడుగుదామనుకుంది జానకమ్మ. కాని రాత్రి రెండు ఝాములు కావస్తోంది.

వస్తూనే, "నరసింహంగారు మన నరుసుకి సమంధం తీసుకొస్తున్నారు వదినా" అన్నాడు స్నానానికి తుండుగుడ్డ వెతుక్కుంటూ.

తండ్రిపోయిన మూడునెలలలోపుగా కన్నెచెర వదలిస్తే పుణ్యంకూడానట. కాని మురిగిపోతున్న ఈ దరిద్రపు కొంపలోనించీ సమంధం అందుకొనే తల మాసినవాడెవడా అని జానకమ్మ విస్తుపోయింది.

కిష్టయ్య విడమరిచి చెప్పాడు.

మద్దూల మాణిక్యంగారని ... రాజుపేటలో... ఫ్యాన్సీ వ్యాపారంట...ఆయనా సోమయ్యా జాయింటుగా ఏదో వ్యాపారం వెలిగిద్దామని...భుజాలు రాసుకున్నారట కొన్నాళ్ళ ... ఏనాటిమాటో ... ఇప్పుడు లక్షాధికారట.

"ఇంతకీ వాళ్ళబ్బాయి ఉన్నాడా పెళ్ళికి?" అంది జానకమ్మ యధాలాపంగా—వాళ్ళు లక్షాధికారు లన్నమాట మరిచిపోయి.

పీటమీదవున్న విభూతిపండు తీసి క్రింద పెట్టాడు కిష్టయ్య. విభూతి అంటే అతనికి తగని మంట.

"అబ్బే-ఆయన కొడుక్కికాదు. ఆయనకే.'

"సరిపోయింది-రెండో పెళ్ళా?' '

"మరేమనుకొన్నావు? ఇద్దరేట ఆడపిల్లలు... పాపం...మగసంతానంలేదుగా...అందుకని మళ్ళీ నడుం బిగిస్తున్నాడు."

ఆయన్నీ పున్నామ నరకం బెదిరిస్తోనేవుంది గావును పీడ.

నరసింహంగారు సమంధాలు చూస్తున్నారు అనగావే అనుకుంది జానకమ్మ, 'ఇంతకన్న సౌడభ్యంగా అఘోరిస్తుందీ' అని.

అయినా ఆమెకీ దిగులే.

ఇంతకన్నా-కట్నం లేకుండా-చవకబారుగా—తన కొమార్తెని కట్టుకోడానికి సిద్ధంగావున్న వరుళ్ళ-బజార్లో క్యూలో నిల్చొవచ్చారా? తక్కువ నోములు నోచి ఎక్కువ ఫలాలు కావాల్నంటే ఎక్కణ్ణించీ వస్తాయి?

అదీ అయింది.

అదిగో-ఆ పచారీ కొట్లో గుమాస్తాగా పని చేస్తున్నాడు కురిచేటివాటి కూర్మయ్యని...అతగాడికి

నెత్తిమీద జుట్టు మినహా వెనకాల ఆస్తిలేదు; తల్లి లేదు; తండ్రి లేడు. పోతే ఆ దేవయ్యకి నెలకి యాభై జీతం!...అవునా—రెండువేల కట్నం కావాలిట!! మళ్ళీ నెత్తిమీద ఏగానిపెడితే దమ్మిడీకి మారదు. దరిద్రం తల్లివెళ్ళి దరిద్రాన్ని కౌగలించుకునేకన్నా...కాళ్ళదగ్గర కొస్తున్న సమంధం...రెండో పెళ్ళిఅయితేనేంగాక...ఇంత తిని, ఇన్ని నగలు పెట్టుకొని...గరగరలాడే చీరలు కట్టుకొని...గుమ్మటంలా నాలుగుకాలాలపాటు మసిలితే చాలదా యేం? ఆడకూతురు కంతకన్న ఏం కావాలి?

'మూన్నాళ్ళ ముచ్చట' అని అమ్మలక్కలు మూతి విరిస్తే అయిందా?...ఈసురోమంటో, వరాల కింద దేవుడిచ్చిన బిడ్డల్ని శాపాలనుకొని మోస్తూ—బండలమీద బ్రతుకు ఈడ్చుకొంటో—వందేళ్ళు బ్రతకాల్నా యేం?

'పడుచుపెళ్ళాం ముసిలిమొగుడూ', అని బుగ్గలు నొక్కుకొనీ నలుగుర్నీ...నెలకి యాభై తెచ్చుకొంటూ తెగనీలిగే ఈ దేభ్యం ఏమాత్రం తిననూ, ఎంత బట్ట కట్టనూ, పెళ్ళాన్ని ఎంత హుందాగా పోషించనూ, ఎంత మొగసిరి వొలక బొయ్యనూ!

ముద్దుల మాణిక్యం...రెండో పెళ్ళి అన్న మాటేగాని ముప్ఫయిరెండు మించదు వయస్సు...కాయసారు శరీరం...జానకమ్మ ఎరుగును...హయ్యో రాత......మొగుడూ ముద్దులూను......ఈ అందచందాలూ...ముద్దుముచ్చట్లూ...పెళ్ళయిన నాలుగేళ్ళు...కాదంటే అయిదు...ఈలోగా ఒకళ్ళిద్దరు పిల్లలు పుట్టుకొచ్చారా...ఇక మగనాలి అందం మొగుడిక్కావాలా? పెనిమిటి శృంగారం పెళ్ళానిక్కావాలా?...ఆ తరవాత...ఏదో......గంతలు కట్టిన గానుగెద్దుల్లా......శనగలు తిని చేతులు కడుక్కున్నట్టు...

అంతవరకూ సంసారపు సుడిగుండంలో జానకమ్మ రుచి చూచిన విలువల అంతర్యాలు అంతంత మాత్రం!

కిష్టయ్యకి ఈ రకమైన ఆలోచనా సరణి పరమ అసహ్యం.

అసలు పెళ్ళిచేసుకున్నాడా మనిషి సగం స్వార్థపరుడూ, సంకుచిత మనస్వీఅయి చక్కా వూరుకుంటాడు. తప్పదు. ఇక సంతానం లుకలుకలాడుతో బయల్దేరిందా, కక్కుర్తీ, కుళ్ళూ, నీచమూ ఒకదానివెంట ఒకటి చోటు చేసుకుంటాయతనిలో...ఉన్నతంగా ఆలోచించడమే చప్పగా మానుకుంటాడు. ఇది డబ్బులేనివాళ్ళ తీరేకాదు: కలవాళ్ళూ ఇదే తంతు. ఏదో డిగ్రీ లేడా అంతే...అంచాతనే...ఛస్...ఈ విషచక్రంలో అసలు ఇరుక్కోనే గూడదూ అని పెళ్ళికే ఎగనామం పెట్టేశాడు కిష్టయ్య. అయితే...ఇది.. ...తనకి పిల్లనెవరూ ఇవ్వకపోగా తీసుకున్న నిర్ణయంమాత్రం కాదు...కావాల్నంటే గంతకుతగిన బొంత, ఏ జీడిపిక్కో, ఈ బొద్దింకో, ఏ బొంతకాకో తనకి అమరకపొయ్యేది కాదు తాను అవునని తలవూపినవాడు...కాని, జీవితాన్ని అంత తక్కువ వెలకి అమ్మేసుకుని, పరువూ ప్రతిష్ట కొనుక్కొందుకు మనస్కరించలేదు కిష్టాయికి. దాన్నొంపతెగా...ఆ రెండుభ్రాంతులూ వొదులుకున్నట్టయినా, నీతీ నిజాయితీలు గీచిన గిరి దాటనే అక్కర్లేదు...బోలెడంత సుఖశాంతులు నొల్లుకోవచ్చును. 'ఎద్దయి కాడికింద ఏడేళ్ళు బ్రతికేకన్నా, ఆంబోతయి ఆరుఘడియలు బ్రతికితే చాలదూ?' అంటాడు కిష్టయ్య.

కాని కిష్టయ్యకి గాలిలో మేడలు కట్టుకొని దానికి రంగువేసుకొంటూ కూచునే అలవాటులేదు. వేల విడిచిన సామంటె అతనికి సుతరామూ గిట్టదు. వాళ్ళేమనుకుంటారో వీళ్ళేమనుకుంటారో ... నలుగురూ నవ్విపోతారు... 'నలుగురితో నారాయణా — కులంతోపాటు గోవిందా'—ఇలాంటి సూక్తులు ఉరితాళ్ళక్రింద లెక్క అతనికి.

కిష్టయ్య ఆ రోజు లగాయతూ ఇంట్లో కావలసిన సామగ్రీ, కూరా నారా, ఏరోజు కారోజు పట్టుకొచ్చి పడేస్తూనే వున్నాడు.

వసూలవుతున్న చిల్లరబాకీలు కావు.

ఎక్కడిదీ డబ్బు?

జానకమ్మ కంతుబట్టలేదు.

విస్తళ్ళ్ల కుట్టీ, అప్పడాలొత్తీ, ఊరగాయ లివ్వీ, వేన్నీళ్లకి వేన్నీళ్ళ్లగా యధాశక్తి గడుపు కొస్తున్నది జానకమ్మ.

* * *

మానవజీవితం తమాషాగా వుంటుంది. ఎవ్వడూ తిండిలేక చచ్చిపోడు—చచ్చిపోతున్నట్టు అవుపించడు... అలా లెక్కకి రానేరాడు. మన సామాజిక వ్యవస్థ సృష్టించిన ఇంద్రజాల మట్లాంటిది...ఈ నాగరి కతలో దరిద్రుడు ఠపీమని చావడు. మెల్లిమెల్లిగా చస్తాడు...ఘడీఘడీకీ, రోజురోజుకీ, కాస్త కాస్త చచ్చిపోతో, ముఖ్యంగా...జమాబందీ వాళ్లకి...నిజంగా బ్రతికున్న శాల్తీల క్రిందనే లెక్కకొస్తారు.

* * *

'విన్నావా అమ్మాయీ?'

ఎప్పుడొచ్చాడో ఏమో, సావిట్లో బెంచీమీద తాపీగా కూచున్న నరసింహంగారి మాటలకి అదిరి పడింది జానకమ్మ. విస్తళ్ళ్ల చిటుకూ చిటుకూ కుడుతున్నదల్లా లేచి, ఈనపుల్ల వొదిలేసి, పైట కొంగు మెడమీదనించీ ముందుకి విరుచుకుని, తలుపుచాటుకివెళ్లి 'ఏమిటన్నయ్యా?' అంది.

నరసింహంగారు బకాసురుడల్లే కూచున్నాడు—యధాప్రకారం...చెవిలో తులసీదళమూ...నొసట విభూతిరేకలూ—తిధి వార నక్షత్రాలన్నీ కలిసివస్తేనే గాని క్షురకర్మ నిషేధం నరసింహంగారికి...అంచాత గెడ్డం కాస్త మాసింది.

'మన కిష్టయ్య వ్యవహారం విన్నావా?' అని రెట్టించారు నరసింహంగారు.

'ఏదో కొంప మునిగింది,' అనుకొన్నది జానకమ్మ...ఈ మరిది మళ్లీ ఏమి జట్టీ తీసుకొచ్చాడో!

'ఏమి చేశాడన్నాయ్?'

'మూటలు మోస్తున్నాడు! ఈ నాటికి మన వంశంలో!...భేషుగ్గా వుంది కదూ?'

'మూటలా? ఎక్కడ?'

'బస్సు స్టాండులో.'

జానకమ్మ కర్ధమయింది.

ఇంటో కావలసిన వెచ్చాలు ఎప్పటికప్పుడు కొని పడేస్తున్నాడు...కొట్టు తెరుస్తున్నాడేమో అనుకొంది తనూ.

ఇదన్నమాట చేస్తున్న నిర్వాహకం.

'అయితే నీకు తెలియదా అమ్మాయి?'

'హయ్యోరాత...తెలిస్తే ఆ పని చెయ్యనిస్తానా అన్నాయ్?' అని కంట తడిపెట్టింది జానకమ్మ.

ఆమట్న విజృంభించాడు నరసింహంగారు.

'వీడున్నాడు చూశావూ...వీడు—ఈ కిష్టాయి... అసలు వీణ్ణి గడప తొక్కనియ్యడమే తద్దినం కొని తెచ్చుకోవడమనుకో...విూ కొంపకి వీడొక శని... నా మాట నమ్మ...అసలే మిలిట్రీకి వెళ్లివచ్చాడా? అది చాలక కాఫీహోటేలులో కప్పులు కడిగాడు... ఇప్పుడిహ బస్సుస్టాండులో ట్రంకులు మోస్తున్నాడు...ఇక విూకుగాని, మిమ్మల్నిబట్టి నాకు గాని...పరువేముంటుంది చెప్పు?...రేపు అమ్మాయి పెళ్లికున్నదా? ఎవరేనా ఏమయినా అన్నారూ అంటే అనరూ?—ఆ మాణిక్యం...మన పెద్దమ్మాయి సమంధానికి దిగివస్తున్నాడూ అంటే...'మా వాళ్ళ్ల' అని నేను నచ్చజెప్పబట్టి కదా? ఈ త్రాష్టుడు పిల్లకి పిన తండ్రి అవుతాడు అని తెలిస్తే...మూటలు మోసుకునే చట్కారీ సంప్రదాయమని తెలుసుకుంటే... మరింక ఈ ఛాయలకి వస్తాడా? ఈ సమంధం మాట అలా వుంచు...ముందుముందు ఏ సమంధమయినా ఎక్కేనా ఆలోచించు? నీకు...మనలో మన మాట...డబ్బా దస్కమా...పొలమాపుట్రా...మేడలా మిద్దెలా...ఉన్నదల్లా పరువూ ప్రతిష్ట!...చచ్చి ఏ లోకాన వున్నాడోగాని సోమయ్య ఏనాడయినా ఇలాంటి నికృష్టానికి వొడిగట్టాడా?'

ఆ ధాటీకి జానకమ్మ నిశ్చేష్టురాలయింది.

ఒక చెంపని తనకోసం మరిది ఎంతటి అఘాయిత్యానికి ఒడిగడుతున్నాడా అని మనస్సు వ్యాకుల పడుతుంటే, సందు దొరికిందిగదా అని ఈయనగారు వొంటికాలిమీద లేస్తున్నారు అతగాడిమీద.

ఈయన ధోరణి చూస్తే, ఆ మాణిక్యంగారి సమంధం—రెండో పెళ్లి అయితే అయింది పీడా

బాయిరి అని తను ఒడంబడినా...అదీ పడనిచ్చేలా లేడ్డీయన. మాణిక్యంగారి సమంధమన్న మాటేమిటి? ఉత్తరోత్తరా...ఏ సమంధం వచ్చినా...పని గట్టుకుని...సందర్భం రానీ రాకపోనీ...కిష్టయ్య సంగతీ...బస్సుస్టాండులో మూటలు సంగతీ...చెప్పి మరీ తిప్పగొట్టేలా వున్నాడీయన.

ఈ నరసింహంగారిని 'ఉపకారి' అని మన్నించేందుకులేదు...'అపకారి' అని దూరంగా ఉంచేందుకు లేదు.. ఆయన పెద్దరిక మట్లాంటిది.

కిష్టయ్యని సమర్థించనూలేక, నరసింహంగారి సమక్షంలో అతణి ఆడిపొయ్యనూలేక, మెదలకుండా ఊరుకుంది జానకమ్మ.

నరసింహంగారు కారాలూ మిరియాలూ నూరుతున్నాడు కిష్టడిమీద.

'ఏడ్డీ వాడు?' అంటున్నాడు—ఎక్కడున్నాడో తెలిసీ కూడా.

అసలు నరసింహంగా రెప్పుడు వస్తారా అని ఎదురుచూస్తోంది జానకమ్మ. వెతకబోయిన తీగ కాళ్లకి తగిలినట్టయింది.

చూడబోతే ఇంటా బయటా సంసారం నీళ్లుగారి పోతుండెను.

'ఆ కొట్టు కాస్త నడిచే సాధనం చూపించన్నయ్యా' అని నోరు విడిచి అడగనే అడిగింది.

నరసింహంగారు ఆ దెబ్బతో సీరియసయి పోయారు.

'ఆ కొట్టుమీదనే మరొక నాలుగు వందలు సర్దు అన్నయ్యా. కొట్టు నడిచిందా బ్రతికిపోతాము. ఈ ఇల్లు నిలబెట్టి పుణ్యం దక్కించుకో అన్నాయ్' అని ప్రాధేయపడింది జానకమ్మ.

ఆకుకి అందకుండా పోకకి పొందకుండా చెప్పుకు పోతున్నారు నరసింహంగారు.

'అమ్మాయీ...నీ తప్పులేదు...లోకులను కుంటున్నట్టే నువ్వూ అనుకుంటున్నావు...ఏమనీ? వా దగ్గర డబ్బు మూలుగుతోందనీ.. సరే...అదలావుణ్ణీ...ఆ కొట్టుమీద ఈ వరకే తణఖామీద రెండువేలపైన రుణమున్నదాయెను......కిష్టయ్య వ్రాసిన ప్రోనోటు ఒకటుండెను. ఇప్పుడు మళ్లీ తేతెమ్మంటుంటివి...ఇవన్నీ ఎప్పుడు తీరేను? ఎలా తీరేను? ఏమయినా ఆలోచించావా అమ్మాయి?' అని ఇబ్బందిగా మొహం పెట్టాడు నరసింహంగారు.

ఏదో సహాయం అందించేలావే వున్నాడీయన, అని పేరాశ గుడగుడలాడింది జానకమ్మకి.

తనా ఆడది! ఆయనా తక్కు మొక్కులుతిన్న వ్యవహర్త! ఎంతకీ అంతర్య మివ్వడు. అసలు తనో లెఖ్కాపత్రమా? కిష్టయ్యకే అంతుబట్టడీయన. అయితే అతగాడు ఏ గరిగమ్మ వాటంగానో మెలి తిప్పి కుండబద్దలు గొట్టించి లవుక్యాల మడతలలో నించీ అసలు రంగు బైటపెట్టించగలడు.

ఇక నరసింహంగారు...పోతో పోతో సోమయ్య చేసిన రుణాల్ని గురించీ, కొట్టుమీద తణఖాబాకీ పేర్చిపెడుతున్న వడ్డీని గురించీ, ఇతరత్రా చిల్లర మల్లరగా పేరుకుపోతున్న చేబదుళ్లని గురించీ, కావాలిసిన పెద్దమ్మాయి పెళ్లిని గురించీ, ఆ తరవాత ఎంతకీ తెమలని సంసార లంపటాలని గురించీ ఆమెకి తెలిసిన వివరాల్నే అతిగా వర్ణించి చెబుతో...ఉన్నపరిస్థితిని అన్నివేపులనించీ భయంకరంగా చిత్రించి చూపుతో...నాలుగువేపులా ఇల్లంటుకొన్నది చూశావా అని వార్నింగులు వొదులుతో...ఇలా కమ్ముకొస్తున్న ఆపత్తునించీ బైటపడాలంటే తను కాస్తా కూస్తా బదుళ్ల రూపేణా విదుపుతోపోతే చక్కబడే వ్యవహారంకాదనీ...చదువుకు పోతున్నాడు.

'దానికన్న—' చప్పున ఆగాడు.

'మరేమి చెయ్యమంటావన్నాయి? ఎటుగూడీ అదిగో ఆ చిన్నకొట్టూ, స్థలమూ ఉన్నాయి. దాని మీదనేగదా ఇన్నాళ్లూ ఇంత కామాటమూ ఈడ్చుకొచ్చిందీ ... ఒక్క యేడు కళ్లుమూసుకుంటిమా రుణమూ తీరవచ్చును'...

'అదే నీకు పట్టుకున్న పిచ్చి.' ఎగిరిపడ్డాడు నరసింహంగారు.

'కొట్టూ—కొట్టూ - కొట్టూ! దాన్ని కొగలించుకుని కూచుంటే తేలే వ్యవహారమేనా ఇది! అవ్వా

కావాలి బువ్వా కావాలంటె ఎలా? పోసే చమురు తక్కువాను, వేసే వత్తి పెద్దదీను—దాన్ని ఎగసన దోస్తే కూచుంటే ఏమయినట్టు? ఆకాశమంటే ఆకలీ, సూదిబెజ్జమంత నోరూను మీకు! తోచదుః చెబితే అర్థంకాదు - ఆ కొట్టు అమ్మరాదా అంటాను— రుణాలుపోను రెండు మూడు వేలు చేతికొస్తాయిగదా— ఎక్కడేనా ఒక చిన్నగది అద్దెకు తీసుకుని కిరాణా దుకాణం నడుపుకోవచ్చునుకదా—మరి అమ్మాయి పెళ్లకున్నదా? కట్నం లేకుండా కిఫాయితీగా అమిరిందే అనుకుందాము. వచ్చిన వాళ్ళకి అరుగుల మీద చింకి చాపలన్నా వెయ్యాల్నా? శాస్త్రానికి అల్లుడికి అంగవస్త్రమయినా చదివించాల్నా? ఇవన్నీ ఎక్కణ్ణించీ పుట్టించగలవు? చెప్పు—దారీ డొంకా లేని ఆలోచనలు చేస్తుంటే ఎలా గట్టెక్కేనూ వ్యవహారం?' అని బైటపడ్డాడు నరసింహంగారు చివరికి.

జానకమ్మ గుండె గుభిల్లుమంది.

ఆ కొట్టూ స్థలమూ మింగుదామనుకుంటున్నా డీయన...దానిమీద ఉండుకున్న తణఖా బాకీ తన పేర ఎందుకు బదలాయించుకున్నాడో ఇప్పుడు బాగానే అర్థమయిం దామెకి...ఒక రవ్వ కాల్చమంటే వొళ్లంతా వాతలుబెట్టేలా వున్నాడు దుర్మార్గుడు.

తన కున్నది చాలదు గావును—మళ్లీ కట్టుకు పోయినంతవుంది—మూడు తరాలకి సరిపడా...ఎక్కి దొక్కేను...అదంతా ఇతగాడి ఏనుగు దాహానికి చూరు నీళ్లు!

డబ్బుదాహం తామరలాంటిది; గోకినకొద్దీ దురద పెడుతుంది.

జానకమ్మ కాస్సేపు నసిగింది.

'ఆ కాస్త ఆధారమూ వొదులుకుని ఏ గంగలో కలవనూ?' అంది. 'అదేకదా ఇన్నాళ్లూ శ్రీరామ రక్షగా వున్నదీ' అని వాపోయింది.

కాని రాతి ప్రతిమకి చక్కలిగింతలా? నెమిలి కంట నీరుపెడితే వేటకాడికి జాలా?

నరసింహంగారు విసుగ్గా మొహం పెట్టారు.

'నీ ఇష్టమమ్మాయీ—పెద్దవాణ్ణే కాబట్టి ఉండబట్టలేక నీ క్షేమం కోరి చెప్పినమాట!... నువ్వు నీ ఆస్తులమ్ముకుంటే నాకేమి వొరిగేను?... కిష్టయితో ఆలోచించు...వాడి ఆలోచనే నీకు నచ్చుతుందిలే...నీ యంతట నువ్వు ఒక నిర్ణయానికి రాలేవని నాకూ తెలుసు.'

వానుస్తూ ఎద్దేవాగా చీడీలు దిగాడు నరసింహంగారు.

నేల విడిచి సాము చెయ్యమంటాడేమిటీ ఈయన? ఆమట్న కాళ్లు విరిగితే చోద్యం చూడామనా? పొదుగు కోసుకొని పాలు త్రాగనా!

తణఖా బాకీకని దావా వేస్తాడా కొంపతీసి?

వేస్తే అతగాడి సంకల్పం సిద్ధిస్తుందికూడాను. నింపాదిగా, లబ్జుగా చెబుతున్నాడుగదా, హితోక్తులు పలుకుతున్నాడుగదాఅని దౌర్జన్యంగా రాజట్టుకోడని లేదు.

జానకమ్మ బుర్ర తీవ్రంగా పనిచేస్తోంది.

కోర్టు వ్యవహారాలలో నరసింహంగారు సవ్యసాచి.

కోర్టెక్కాడా, కొమ్ములు తిరిగిన ఆసామీని సయితం పాదాక్రాంతం చేసుకోగలడు. అలాని ఆయనకి పెద్దపేరు కూడాను.

ఆ పేరు తెచ్చుకుందుకని ఎంతమందిని ఎన్ని చిత్రహింసలు పెట్టాడని!

అంచాతనే ఆయనకి రావలసిన బాకీలు ముప్పాతిక మువ్వీసం అంతవరకూ పోకుండనే, పైసలయి పోతాయి అణాపైసల దేఖీలూ.

లేకపోతే ఎదటి ఆసామీని ముప్పుతిప్పలు పెట్టి మూడు చెరువుల నీళ్లు తాగించి, చిన్నప్పుడు పట్టించిన దొండాకుపసరు గూడా కక్కించి, జన్మజన్మేపీ కోర్టు వాసనంటే హడిలిచచ్చేలా బెదురుపెట్టేస్తాడు.

అసలాయనకి పారుపద్దులంటూ ఉండడానికి వీలులేదు. యాభయ్యా, అరవయ్యా చిల్లరబాకీల సమేతూ కరెక్టుగా వసూలై పోవాలిసిందే.

ఏ పద్దయినా సజావుగా వసూలయిందా సరేసరి...లేదశా శాస్త్రప్రకారం దావా పడిందన్నమాటే.

ఆ కార్యక్రమానికని...కేటాయింపుగా...ఇద్దరు

ముగ్గురు గుమాస్తాలున్నా రాయనకి......వాళ్ళు ఓ పట్టాన వ్యవహార మొక కొలిక్కి రానీరు. అబ్జెక్షన్లతో, స్టే ఆర్డర్లతో, ఇంజక్షన్లతో, అప్పీళ్లతో రాబందులల్లే కొరుక్కుతినేస్తారు. వాళ్ళకి చేతినిండా పని ఎప్పటికప్పుడు సమకూడాలి...లేకపోతే వాళ్ళ ఉద్యోగాలకే ముప్పు.

మళ్ళీ అరువిచ్చేటప్పుడూ, బదులిచ్చేటప్పుడూ ఎంత ఇష్టంగా, ఎంత అభిమానంగా ఇస్తాడనీ! ఏదో ఉద్ధరిస్తున్నట్టూ, ఆపత్తు గడుపుతున్నట్టూ మొహం పెట్టి ఎంత పరోపకారపారీణత వొలకబోస్తాడని!

ఇనపకొట్టు మీదా, బట్టలకొట్టు మీదా వాడకం బాపతు నెల నెలా పదిహేను రోజులకి పైబడి నిలిచిపోయిందా – నూటికి రూపాయి పావలా చొప్పున అలా అలా గుడ్లు పెట్టుకొంటూ పోవాలిసిందే!

ఆసామీకి నోటీసు అందిందా, ఇహనా తరవాత చెప్పేదేముంది – తట్టా బుట్టా, చెంబూ తప్పేలా బైట పారేయించేదాకా......నీళ్ళు పల్లానికి జలజలా పారి...సమతల ప్రదేశంలో చల్లగా నిలిచిపోయినట్టు...బాకీ వసూలు పర్యంతమూ – హియరింగులూ, డిక్రీలూ, జప్తులూ వారంట్లతో సహా...వ్యవహార కాండ యావత్తూ యాంత్రికంగా జరిగిపోవలసిందే...

అప్పు పెట్టాడా...అక్కడ సర్వమంగళమయిందన్నమాటే.

మొట్టమొదట ... రుణమిచ్చేటప్పుడు నరసింహంగారు దేవుడు – దాన్ని పెంచి పక్వానికి తెచ్చేదశలో చుట్టం – ఆఖర్ని కోర్టెక్కించి ఆస్తులు గుంజుతాడా – అప్పుడు దెయ్యం.

ఆయనమాత్రం ఎన్నడూ కటువుగా మాట్లాడడు. మాట్లాడాలిసిన అవసరమూ లేదు. బాకీలకని ఆసాముల్ని యాగీచెయ్యనూ...గోలపెట్టనూ... మొహం చెండుకోనూ ... ఇవన్నీ చాతగాని దేవయ్యల కోతిచేష్టలు. చాతనైన పెద్దమనిషి ఎంతో నమ్రతగా, ఎంతో నాగరికంగా వ్యవహారం నడుపుతాడు.

కోసేవి గొంతుకలయినా...అవి మెత్తని ఉల్లిపొర నైలాన్ గుడ్డలతో...

ఆమె ఆలోచనాస్రవంతి ఇలా ధారావాహికంగా నడిచింది.

* * *

'నాయనా కిష్టయ్యా, ఏం పనిదీ?'

రాత్రి పదకొండుకి ఆఖరి బస్సు చూచుకుని ఇంట్లో అడుగుపెట్టిన కిష్టయ్యని చూచి, రాగానే నిగ్గదీసింది జానకమ్మ.

పనిగట్టుకుని మేలుకూర్చుంది ఆవాళ.

'ఏం? సంపాయిస్తున్నాను......ఎవరికొంపా తియ్యడం లేదుగా?'

నరసింహంగారొచ్చి వెళ్ళినట్టు కిష్టయ్య పసిగట్టాడు.

క్రితంరోజు బస్సు స్టాండులో...గుంటూరు బస్సు దిగుతుండగా...నరసింహంగారు అని తెలియక ఎగబడి...ఆయన సూట్‌కేస్ లాక్కోబోయి...ఫలానా అని చట్టున గుర్తించి...నాలిక కొరుక్కున్నాడు కిష్టయ్య. అప్పుడే అనుకున్నాడు, ఇంటికొచ్చి లెక్చరు దంచుతాడని.

కిష్టుడయినా ఆ పని రహస్యంగా ఏమీ చెయ్యడం లేదు. తెలిస్తే తెలియనీ అని తెగించే మూటలు మోస్తున్నాడు. తెలియకుండా ఎన్నాళ్ళని దాగుతుంది?

ముందు పొట్ట గడవాలిగదా.

'ఇంక మనకి ప్రతిష్ట ఏముంటుంది చెప్పు' అంటున్నది జానకమ్మ.

పద్దుల పుస్తకం ముందేసుకుని లిస్టు రాసుకొంటూ వినిపించుకోనట్టు నటిస్తున్నాడు కిష్టయ్య.

'పద్దులు తరవాత చూచుకుందువుగాని – స్నానానికిలే – అయ్యయ్యో, వొళ్ళంతా ఎలా మన్నుగొట్టుకు పోయావోనూ' అనివచ్చి, బలవంతాన పుస్తకం మూసిపెట్టింది జానకమ్మ.

పిల్లలంతా నిద్రపోతున్నారు.

తుండు బుజాన వేసుకుని –

'నాకేమయింది వదినా? రంగడు కుచ్చులా వున్నాను. ప్రతిష్టంటావూ? అది నాకప్పుడుంది

గనకనా నాకు? ఇప్పుడు పోతుందని బెంగ? మొండి కాలికి చెప్పేమిటి? వచ్చి వూడాడూ? దుర్మార్గుడు! పిల్లలు సుభిక్షంగా ఉండటమిష్టంలేదు వాడికి' అని తిట్టుకొంటూనే లైఫ్‌బాయ్‌సబ్బు పట్టించాడువంటికి.

స్నానంచేసి, లుంగీవేసుకుని, పీటమీదవున్న విభూతి పండు కింద పెట్టాడు.

విభూతి పండంటే అతనికి రోత.

విభూతి రేకలు పెట్టుకున్న పెద్దలు చేస్తున్న అకటా వికటపు పన్లుచూచి, వాళ్లనేమీ చెయ్యలేక, అతనికా వేడి యావత్తూ విభూతి పండుమీదకి తిరిగింది.

పక్కనే కూచుని వడ్డిస్తూ జానకమ్మ నరసింహంగారి దాష్టీకమంతా వివరించి చెప్పింది.

'అయినా...చూడు కిష్టయ్యా...రేపు అమ్మాయి పెళ్లికున్నదా?......'

కిష్టయ్య కర్థమయింది.

ఇష్టమయిన గోంగూరపళ్ల పచ్చడి కలుపుకుంటున్నవాడల్లా, చట్టున ఆగి, సీరియస్‌గా—

'...వదినా నేను అన్నయ్యనిగాని, నిన్నుగాని అప్రతిష్ట పాలు చెయ్యాలని ఈ పనికి దిగలేదు.

'ఇంటో గడవడం లేదే అన్న తపనకొద్దీ నాకు చాతనయిన పని నేను చేస్తున్నాను. నువ్వు విస్తళ్లు కుట్టడం లేదూ— ఆ మాటకొస్తే?

'నాకూ కాలుమీద కాలువేసుకుని, ఏ చిన్న దుకాణమయినా పెట్టుకుని బుద్ధిమంతుడల్లే ఆర్జించుకోవాలనే వుంది. కాని పెట్టుబడేదీ? ఆ నరసింహం విదపడాయెను. విదిపితే మన కొట్టే తెరిచే వాణ్ణికదా.

'నేను చేస్తున్నదీ వ్యాపారమే—నీకు తెలీదుగాని వొదినా – రెక్కలమ్ముకుంటున్నా – పెట్టుబడిలేని వ్యాపారం.

'ఎవరేనా యాగీచేస్తే, నీ ముందు నన్నుగురించి తేలిగ్గా మాట్లాడితే...నన్నేమీ సమర్థించకు... నా మరిదికి ఉచ్చమూ నీచమూ లేదను...అతగాడికీ మాకూ సంబంధం లేదను... అవసరమయితే, వాళ్ళు తిట్టే తిట్లకీ, పెట్టే శాపనార్థాలకీ నువ్వో నాలుగు కలిపి నాలుగు దులుపు తెలిసిందా?—తిడితే చచ్చి, దీవిస్తే బతికిన వాణ్ణింతవరకూ చూడలేదు నేను—మెల్లిగా ఆ కొట్టు తెరిపించి—విస్సణ్ణి కూచో పెట్టి...నా దారిన నేను పోతా...కావాలంటే.'

జానకమ్మ దిగాలుపడిపోయింది.

'కోపం తెచ్చుకోకు నాయనా...నిన్ను ఈ నీచానికి వొదిలి వేనూ నా పిల్లలూ పట్టంగట్టుకోమా? నువ్వుమాత్రం నా బిడ్డలాంటి వాడవుకావూ? వాళ్లూ వీళ్లూ నిన్ను ఆడిపోసుకుంటుంటే నేను ప్రీతిగా విననా?'

బెంచీమీద బొంతపరుచుకున్నాడు కిష్టుడు. జానకమ్మ పిల్లల తలగడలకి గలేబులు మారుస్తున్నది.

(సశేషం)